

Ένα από

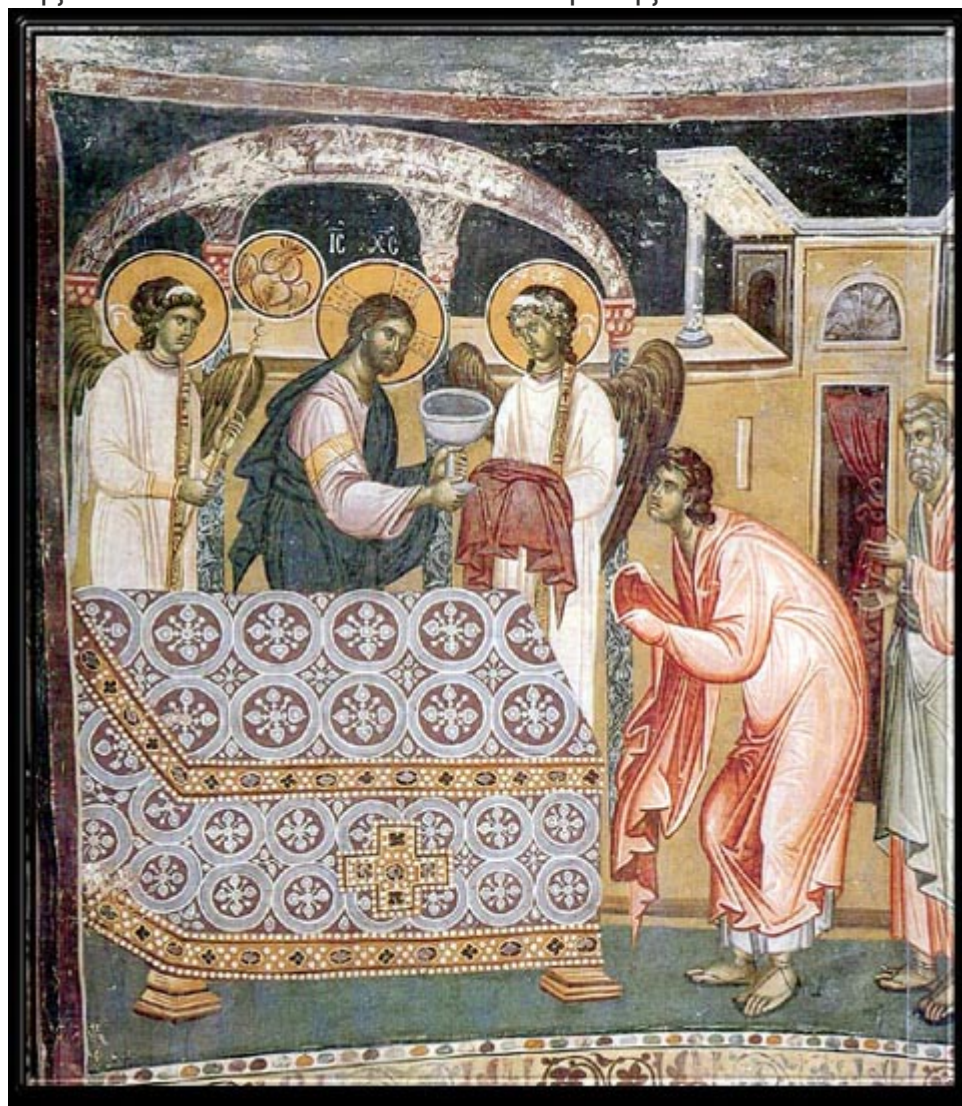
τα δεσπάζοντα λειτουργικά στοιχεία της μακράς περιόδου της μεγάλης Τεσσαρακοστής είναι η «Λειτουργία» των προηγιασμένων δώρων. Η ακολουθία αυτή είναι πανάρχαια και βρίσκεται σε λειτουργική χρήση από τον ζ' αιώνα. Τούτη, κατά τα εν χρήσει λειτουργικά βιβλία και τυπικά, τελείται όλες τις Τετάρτες και Παρασκευές της μεγάλης Τεσσαρακοστής, την Πέμπτη του Μεγάλου Κανόνος, τις τρεις πρώτες ημέρες της Μεγάλης Εβδομάδος, καθώς και σε μερικές εορτές αγίων, εάν αυτές συμπίσουν εντός της Σαρακοστής, όπως η του Αγίου Χαραλάμπους (10 Φεβρουαρίου), η της α' και β' ευρέσεως της κεφαλής του τιμίου Προδρόμου (24 Φεβρουαρίου) και η των αγίων τεσσαράκοντα Μαρτύρων (9 Μαρτίου). Σύμφωνα με τον νβ' (52) κανόνα της εν Τρούλλω συνόδου (692 μ.Χ.) η προηγιασμένη μπορεί να τελεσθεί «εν πάσας ταις της αγίας Τεσσαρακοστής των νηστειών ημέραις, παρεκτός Σαββάτου και Κυριακής και της αγίας του

Ευαγγελισμού ημέρας». Παλαιότερα ετελείτο και κατά την Τετάρτη και Παρασκευή της Τυροφάγου, τη Μεγάλη Παρασκευή και κατά την εορτή της Υψώσεως του Τιμίου Σταυρού (14 Σεπτεμβρίου).

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το τί είναι αυτό το οποίο γέννησε την ανάγκη για τη δημιουργία της Προηγιασμένης «Λειτουργίας», όπως επίσης και η ιστορική λειτουργική της πορεία μέχρι να φθάσει στη μορφή που έχει σήμερα. Οι Πιστοί σε παλαιότερα χρόνια έχοντας προφανώς θερμότερη πίστη και πιο έντονη λειτουργική συνείδηση, προσέρχονταν στο μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας τακτικότερα. Σύμφωνα με μαρτυρία του Μεγάλου Βασιλείου, κατά την εποχή του, οι χριστιανοί κοινωνούσαν τέσσερις φορές την εβδομάδα, την Τετάρτη, την Παρασκευή, το Σάββατο και την Κυριακή. Τη συνήθεια τούτη των χριστιανών περιόρισε η σύνοδος της Λαοδικείας το 367 μ.Χ., η οποία με δύο κανόνες της, τους μθ' (49) και να' (51) απαγόρευσε την τέλεση Λειτουργίας και τον εορτασμό μνήμης μαρτύρων κατά την περίοδο της Μεγάλης Τεσσαρακοστής, εκτός των Σαββάτων και των Κυριακών. Και τούτο, διότι έκρινε πως ο πασχάλιος χαρακτήρας της Θείας Λειτουργίας ήταν αταίριαστος προς το πένθιμο χρώμα της Σαρακοστής. Έτσι ο έντονα κατανυκτικός χαρακτήρας της Σαρακοστής υπερίσχυσε της αναστασίμου χαράς της Λειτουργίας, με αποτέλεσμα τον εκτοπισμό της από τις καθημερινές της

Μεγάλης

Τεσσαρακοστής.

Οι απαγορεύσεις αυτές δημιούργησαν προβλήματα στους τότε χριστιανούς, γιατί

τους εστερείτο το δικαίωμα για συχνότερη προσέλευση στη θεία κοινωνία την περίοδο της Τεσσαρακοστής. Έπρεπε λοιπόν να βρεθεί λύση στο πρόβλημα τούτο, και οι πιστοί, μοναχοί και λαϊκοί να προσέρχονται απρόσκοπτα στη μετάληψη των Θείων μυστηρίων. Και η λύση δεν ήταν άλλη από του να κρατούν και να φυλάγουν οι χριστιανοί στα σπίτια τους μερίδες αγιασμένου άρτου από τη Λειτουργία της Κυριακής και να κοινωνούν κατ' ιδίαν απ' αυτόν μετά την θ' ώρα της ημέρας (3η απογευματινή), ύστερα από ολοήμερη νηστεία.

Στις μοναχικές κοινότητες και μάλιστα στα ερημητήρια, όπου οι μοναχοί ζούσαν κατά μόνας ή και κατά μικρές ομάδες, η ίδια ανάγκη επέβαλε και εδώ παρόμοια λύση. Κρατούσαν και αυτοί στα κελλιά τους μερίδες αγιασμένου άρτου για ενδιάμεση της εβδομάδας κοινωνία. Σ' αυτούς όμως η πράξη τούτη άρχισε να διαμορφώνεται σε ακολουθία, η οποία περιέλαβε στοιχεία της Λειτουργίας, όπως προσευχές προ της μεταλήψεως, είδος κοινωνικού κατά την κοινωνία, και

ευχαριστία μετά απ'αυτή. Η ακολουθία αυτή σώζεται ως η ακολουθία των τυπικών, η οποία συνετάχθη κατά τον τύπο της Θείας Λειτουργίας.

Στον μοναχικό λοιπόν χώρο άρχισε να δομείται η «Λειτουργία» των προηγιασμένων δώρων. Στην ακολουθία της θ' ώρας συναπτόνταν και η ακολουθία των τυπικών, μετά το πέρας της οποίας κοινωνούσαν οι μοναχοί μόνοι τους ή αν παρευρισκόταν ιερέας, κοινωνούσαν απ' αυτόν. Πολλές φορές η ακολουθία των τυπικών ετελείτο μαζί με τον εσπερινό. Έτσι, η θεία κοινωνία μεταδιδόταν μετά από αυτόν. Από την πράξη αυτή γεννήθηκε η Προηγιασμένη, η οποία εντάχθηκε σε λειτουργικότερα πλαίσια. Αποτελείται από την ακολουθία του εσπερινού μέχρι την είσοδο και τα παλαιοδιαθηκικά αναγνώσματα και από τα στοιχεία της Λειτουργίας, όπως τα αγιογραφικά αναγνώσματα, όταν υπάρχουν, ή εκτενής, τα αιτήματα και η ευχή των κατηχομένων, τα αιτήματα και οι προσευχές των πιστών, ο χερουβικός ύμνος, η είσοδος των δώρων, τα πληρωτικά, η κυριακή προσευχή και αυτή τούτη η μετάληψη των προηγιασμένων δώρων. Να σημειώσουμε ότι τα λειτουργικά στοιχεία της ακολουθίας των τυπικών, πλην της πράξης της μετάδοσης της θείας κοινωνίας, μεταφέρθηκαν και λέγονται σήμερα μετά την ακολουθία της θ' ώρας κατά την περίοδο της Μεγάλης Τεσσαρακοστής.

Όπως γίνεται φανερό η «Λειτουργία» των προηγιασμένων δώρων δεν είναι αυτοτελής Λειτουργία, όπως ή του Μεγάλου Βασιλείου ή η του ιερού Χρυσοστόμου, αλλά σύνθεση πολλών αρχαίων λειτουργικών στοιχείων με κεντρικό σημείο την προσφορά και μετάληψη του προηγιασμένου σώματος και του αίματος του Κυρίου.

Για να φτάσουμε στην Προηγιασμένη ακολουθείται η εξής τάξη: κατά την Λειτουργία του Σαββάτου ή της Κυριακής των εβδομάδων των νηστειών της Τεσσαρακοστής, ο ιερέας τελώντας την ακολουθία της προσκομιδής, εκτός του αμνού, τον οποίο θα χρησιμοποιήσει στη Λειτουργία αυτή, αίρει (βγάζει) από ισάριθμα πρόσφορα και άλλους αμνούς, ανάλογα με τον αριθμό των Προηγιασμένων, που θα τελήσει ενδιάμεσα της επόμενης εβδομάδας. Όλοι οι αμνοί τοποθετούνται στο άγιο δισκάριο και καθαγιάζονται κατά την ώρα τη ευχής της αγίας αναφοράς. Στη συνέχεια χρίονται με ελάχιστο τίμιο αίμα και τοποθετούνται στην αγία τράπεζα σε ειδικό σκεύος ή στο αρτοφόριο.

Για κάθε Προηγιασμένη χρησιμοποιείται ένας ένας πλήρης αμνός. Ο αμνός αυτός κατά τη διάρκεια του εσπερινού, και πιο συγκεκριμένα κατά την ανάγνωση του ιη' καθίσματος του Ψαλτηρίου, του γνωστού «Προς Κύριον», μεταφέρεται από τον ιερέα στην πρόθεση, όπου γίνεται και η πλήρωση του ποτηρίου με οίνο και νερό. Στη συνέχεια ψάλλονται κατανυκτικοί ύμνοι, συνδεδεμένοι με τον 140ο ψαλμό «Κύριε εκέκραξα». Ακολουθούν τα αναγνώσματα, αιτήματα και ευχές, όπως προαναφέραμε, και κατά την ψαλμωδία του «Νυν αι δυνάμεις των ουρανών» εν σιγή μεταφέρεται από την πρόθεση στην αγία τράπεζα. Ακολουθούν τα πληρωτικά, η μετάληψη εκ των προηγιασμένων δώρων και η ευχαριστία μας, γιατί αξιωθήκαμε

Η «Λειτουργία» των Προηγιασμένων είναι μία από τις ωραιότερες και κατανυκτικότερες ακολουθίες της Εκκλησίας μας. Συγχρόνως δε και μία διαρκής πρόσκληση για συχνή θεία κοινωνία. Είναι μία υπόμνηση από τα βάθη των αιώνων,

από την αρχαία ζωντανή παράδοση της Εκκλησίας. Φωνή που λέει ότι ο πιστός δεν μπορεί να ζει τη ζωή του Χριστού, αν δεν ανανεώνει διαρκώς την ένωσή του με την πηγή της ζωής, το σώμα και το αίμα του Κυρίου.

Του Οικονόμου Παρασκευά Αγάθωνος

Από το περιοδικό «Παράκληση» της Ιεράς Μητροπόλεως Λεμεσού

Πηγές: NOCTOC- fdathanasiou.wordpress.com